

lo zabranjeno da idu u zimi poslije 19 uri u ljeti poslije 20 uri na ulicu. Ako su ipak morali kamo poiti, tribali su pismenu dozvolu roditeljev ili od školske vlasti.

Eto, tako su izgledali jadi (Jammer) nekadašnjih đakčkih generacija. Ča ćeš ti, dragi mladi prijatelji ili prijateljica, po ovoj kratkoj šetnji kroz stoljeća, na ovo reć? Sigurno ti je draže da si se stoprv u drugoj polovici našega stoljeća rodila. I

*Ja moje
torbice*

UREDNIŠTVO

— Donesao sam ti novi udžbenik za matematiku, ali neka ga odmah umazati.
— Ne boj se, tata, niti pobadnut ga neće.

DIČINJA USTA

Netko pozvoni na vrati. Mali Milan otvori vrata. Pred njim stoji čovik i pita:
— Je li je tvoja sestra doma?
Milan: Ako ste Marko onda je nij, a ako ste Ivica, onda dojdite, prosim, nuntar.

PRAKTIČNI RODITELJI

Ča si opet zakrivio, Ivica, da moraš stati u kutu?
— Ah, ništa! Kadgod imamo posjet (Besuch), moram zakrivati fleku na tapeta.

RADOST — prilog Hrvatskim novinam za školsku mladinu u Gradišću. Vlasnik, nakladnik, izdavaatelj: Hrvatsko štamparsko društvo, pošt. pretinac 26, 7001 Željezno. Za sadržaj odgovara: Mirko Berlaković, A—7304 Veliki Borištof 350. Tisak: J. Wograndl, A—7210 Mattersburg, Neubaugasse 14.

ja sam još dost puta okusio slast batice u školi a rođen sam za vrime drugoga svitskoga boja. I kad god bih dobio batin u školi, nisam se ufao doma povidati, jer onda bi još bile slijedile batine roditeljev.

Razmišljaj malo o ovom svem i premisli, da li je to pravo, ako nisi marijiv ili da mučiš nepotribno tvoje učitelje, samo zato kad znaš, da te nigdor neće stuć...
Mirko Berlaković

JASAN ODGOVOR

Učitelj (većemu đaku ki tuće manijega): Ča te nij sram da tučeš toga šmrkavca ki se još ne more braniti. Ča će neg s tebe nastat u životu?
Napadać: Postat će učitelj.

ČUDNA SVOJSTVA (Eigenschaften)

Učitelj tumači dicit svojstvo prozirnosti (Durchsichtigkeit) nekih predmetov i po-kaže im nekoliko primjerov. Na kraju pita Juricu:
— No, reci nam sada i ti jedan proziran (povidan) predmet.
— Ključanica! (Schlüsselloch), odgovori Jurica.

DOBAR ĐAK

— No, Jurice, kako je bilo danas u školi?
— izvrsno (odlično), tatice. Učitelj je rekao da bi morao zatvoriti školu kad bi mu svi đaki bili takovi, kot sam ja.

MODERNA DICA

Staramajka (pita unuku): Ča to čitaš, drago dite?
Unuka: Ah, staramajka, neka gledat va'vu knjigu. Ovo nij za te.

RADOST — Beilage zu Hrvatske novine für die burgenländische Schuliugend. Eigentümer, Herausgeber, Verleger: Kroatisher Presseverein, Postfach 26, 7001 Eisenstadt. Für den Inhalt verantwortlich: Mirko Berlakovich, 7304 Großwarasdorf. Druck: J. Wograndl, A—7210 Mattersburg, Neubaugasse 14.

RADOST

List za hrvatsku školsku mladinu u Gradišću

GODINA III, BROJ 1

RUJAN — SEPTEMBAR 1978.

Rukopisi se šalju na: Redakcija RADOSTI, Veliki Borištof 350, 7304 Großwarasdorf

Najsrićniji dan

Pred školskom zgradom dočekala ju je majka. Marica proteče preda nju, ulovi ju za ruku i krene ule su kući (domom). Majka joj je rada toliko pitanj postaviti, ali samo jedno jedino je dospila pitati:

— Kako je bilo, kćerko?

Marica je toliko svega želila ispričati, ali sve rekla samo jednom jedinom ričju:

— Divno!

O tom kako je bilo prvi dan u školi, kakova joj je učiteljica, kakovi su novi tovaruši i družice — pričat će kasnije, kad stignu kući, kad ju budu mogli čuti i tata, i majka (stara-mat), i mlađi brat, ...

Kad je ušla (eintreten) u kuću, Marica se iznenadi. Sve oko nje je bilo drukčije i lipše. Na stolu je bio novi stol-njak, u vazi svježe (frisko) cvijeće, a pored njega (uza nje) zdjela puna kolačev.

Neko kucne (potukeće) na vrata. Uđe susjeda i odmah opazi promjenu.

Oho, kod vas je danas neka svečanost! A ča to slavite?
— Danas je naša Marica postala đak (školarka)!

Pred večer su krenuli u šetnju. Livo tata, desno mama, a med njimi Marica. Susretali (treffen) su prijatelje i poznan-ce i svakomu od njih su roditelji ponosno (gizdavo) povidali:

— Danas je naša Marica postala đak!

Navečer, prije neg je pošia spat, Marica je prišla prozoru. Sve je bilo tiho, zvijezde su bilstale, misc je žmirkao. Uzbu-đena (aufgeregt) divojčica je i njim povidala:

— Ovo je moj najsrićniji dan. Danas san postala đak.

Po Azri Mulalić — mb

ZGUBIDAN

Ante Kovačić

Oca su mi nazivali veselim Jožicom Kičmanovičem s nadimkom (Spitzname) „Zgubidan“. On je bio seljak staroga korijena i zlatih vrimen – nije znao ni čitati ni pisati.

Naša seljačka kolibica sastojala se polovinom od velike, četverouglaste sobe s velikom pećom, uz ku smo u oštroj zimi svi spavali, a polovinom od pregrade za blago, pernato i druge malenkosti. Nije stala u selu, nego na visokom samotnom bržuljku, ki biše na istočnoj strani šumom i borovicom, a na zapadnoj strani vinogradom obrašćen. Tako bišu i druge seljačke kućice raspene naokolo.

Mi smo se ipak družili s timi našimi rastepejnim susjedi. Žene su išle u polje na razgovore, muži na pilo, a dica na igranje. Nije pačila udaljenost ovako dobrim susjedom: babe su se vrlo gusto svađale a ponekad i počupale (= za vlase vikle), nadvikujući jedna drugu s protivnih brigov – kao kokoši kada zakodaču svaka iz svoga dvorišća. Muži bi se ponekad znali s dvih brigov srdito pogledati, zagroziti i pljuvati i jedan drugomu „fige“ kazati. A kad bi došlo do ultimatumu, spuščao se jedan i drugi sa svoga briga vičući: „Mislis da se ja tebe bojim?“ pa bi se u dolini ili uhvatili i poborili – ča se je vrlo rijetko događalo – ili su se ohladili dokle bi stigli u dolinu i svaki se vraćao opet na svoj brig vičući ili mrmijajući: „Mislis si, kiloš, smrdljivac, buha... itd. da te se bojim! He! he! he! Pokazao sam ti da te se ni najmanje ne bojim, ti buhinja žuč!“

U takovi seljački svađa osobito se isticao moj otac. Nadimak „Zgubidan“ nadili su mu spametnjaki. Ali bi ta nadimakmomoću odmah nagnao krv u glavu a pjesnoću (jad, Wut) u srce. Druga čije je on veseo čovik, pak je bio i seljački muzikaš na takozvanom „bajsu“ (bas, bombe). Daleko se po cijeloj okolici njih pivovalo da ne bi bile pocikavate mehlanholične strune mog oca uz dudanje njegovoga staroga izrabljenoga „bajsa“.

Ali tako omiljen svadbeni veseljak znao je biti krut svadljivac u našem sus-

jedstvu i oštrog jezika kao kakova baba. Danas međaši (umejak, Rain), sutra nezriatan (mali) poljski kvar – ako se, na primjer, doklatilo susjedovo krmče (prasad) i razrovato gnoj, ili čiji obisan dičak bosonog progazio slog (dio laptu) na kom biše posijana salata... – sve bi to raspalilo mog oca i on bi počeo vikati da bi mu se trostrukom jekom (Echo) odvratio sa susjednoga briga. Ti ovo, ti ono; ti takovi, ti onakovi – dok se konačno nije čuo i prokleti madimak „Zgubidan“. „Da, zgubidan si, kakovi su bili i tvoji stari. Kad bi zač bio, bi si kuću uredio da ti se ki dan ne sruši na glavu!“ i kad bi doprlo ime „Zgubidan“ do naše kuće, jednoglasno bi zabrbotali svi pu-

rani (pokci) u dvorišću, zakukuriknuli svi petelji, kokoši zakokodakale, još i stara kravica bi zarula. Sari pas (kucak), ki je mačke gonio oko plota, pustio bi mačke i počeo zavijati kao da laje na msec. Mi dica smo sušijala: „Bit će zla“, dokle nas je majka, uvijek tiha i marljiva kao črv, mirila opominjajući blago: „To vam, dica, ništ sputa ne ide! Japa – tako je ona nazivala oca – čeduju sve uredit. Svađa i vika sa susjedi samo njim ide sputa!“ Majka je poštovala oca (govorila mu „vi“), a to je isto spominjalo na stara, zлата vrimena.

Moj otac bi zgrabio prvi kolac s drvala i zapudio se po brigu doli. „Nek dođi mi, tolovaj, tat, larmaš, pišćauka

jedna!“ – I susjed bi krenuo sa svoga briga. Zvali su ga „Kanonik“. Bio je čovik malen, plecast i imao je kratak debeo vrat i malu glavu. Ja sam se takaj znao majki strgnuti, bar sam bio kako malen, i odskakati za ocem. Tijelo bi mi drhtalo da bi se čulo kako mi zubi klopoću. Srce bi mi tuklo da se je skoro zalipilo u grlu.

I zaista su se poborili „Zgubidan“ i „Kanonik“. Moj otac, suh i na visoki noga, počne maloga „Kanonika“ tući kao da tuče mlatom po snopu. „Vidiš ti vragaj!“ jaukao je skoro u plaču mali, a ja prasnem u smih od zloradosti, ali mi smih zastane u grlu, jer u tom trenutku se prekobači moj otac, kako je dužičak i širok, uobičajnu lokvu, punu blata bez vode. Mali susjed se brzo nastavi na svoje kratke noge i nekoliko put opali šakom moga oca po hrptu, da je po zraku škljocnulo, kao da bi udarao prazne stupe. Ja sam izgubio pamet: skočio sam u bližnji grm da najdem ča, čim bi poletio na „Kanonika“. Zatoga se je moj otac mučno postavio na noge i potučen ter zamazan uzeo put pod noge i otpučen se na naš brig... „Gledaj, gledaj maloga bakicu zgubidana, i on bi se jur tukao!“ – urupi se porugljivo strašni susjed na me i raširi ruke, kao da bi se htio zaletiti na me. A ja skok ter biž za ocem, ča su me noge nosile... A vražji „Kanonik“ potpropne

nogami, kao da biži za manom da me ulovi – tako obično dicitu plašu – „drž ga, drž!“ Jur skoro bez sapa se okrenem da vidim če li me strašni susjed uloviti; kad vidim da on ide po svojem brigu gori. U međuvremenu se moj otac osvisti i junački postane na polovici našega briga vičući i blatnimi rukami grozeći: „Pokažao sam ti, dostao si svoje. Ali sam ga zmlatio da se je patuljak valjao kao jež po travli!“ – „Hvali se, hvali se, zgubidane! Pitaj svoje dužičke i brze korake koliko junaštva se u nji krije. Bižao si, majka mila, kao da su ti milinske kotače zavrtili u trbuh. Dođi zgubidane, dat ču ti zečinje masti da namažes svoje zečinje srce. Ali to ti i nji potrebno, namazao si se blatom! Po njemu gacaju guske i race pak će i tebi hasniti!“ – odvrata slavodobitno susjed ki je po svojoj prilici pogadao pravu istinu.

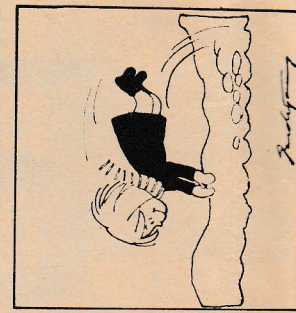
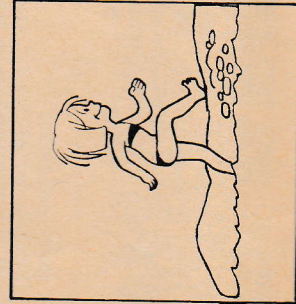
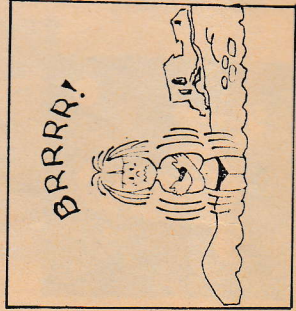
Ona svađa je zdavno minula. Moj otac i mali susjed izmiriše se u seoskoj krčmi, izljubiše se i stisnuše si desnice. Otac se smijao svom bigu, a susjed „Kanonik“ kako ga je otac pogodio kolocem...

No ja nisam mogao zaboraviti patujuastoga susjeda i njegovoga ruganja: „Mali bakic – zgubidancic, i on bi se jur tukao!“...

Prepisao mb

ANTE KOVAČIĆ (1854, Marija Bistrica – 1889, Zagreb), hrvatski književnik, prikazao je u svoji djeli seosku i gradsku sredinu. Napisao je tri romane, od kih je najznačajniji „U registraturi“. U njemu je prikazao različite sredine, zagorske kraje i atomsteru grada ter ocrtao ljude svoga vrimena i stvorio tako žive i nepozabijene like (Gestalten). Najipše strani u tom romanu su mu opis glavnoga lika Ivica Kičmanovica, dičaka, ki je nazočil kad se njegov otac svađa sa susjedi. Ulomak iz toga romana ste evo čitali u današnjoj Radosti.

ANICA

OVAN

Šiškatelji čedu te i testirati nekoliko put u toku školske godine. Niti u zimi te neće do milovati. Šiškatelji čedu te do kože, a one nemirije — tupimi škarami. Ako kaniš tomu pobignut, onda okreni kožu drugačije, ali pazi da se ne ubodeš na vlašće roge.

SKORPION

Bar svake tri misece čedu pozvat svoje roditelje zbog svojih otrovnih primjedbov (Bemerkung) u školu. Zato ti predlažem da pri predavanju učitelja diziš vodu u usti, tako da ne bi mogao stavljati primjedbe. Ujedno ti se pruži prilika da prijatelju ispred sebe štrčneš miaz (Strahl) vode za vrat. U prosincu-decembru čeka te novo iznenađenje: ujac tvoje strine pitat će te zač si uvijek najgori u razredu.

BIK

Jur u prvaj pauzi ćeš organizirati tučnjavu, ka će, zahvaljujući podvornikovoju metli, završiti tragično. Ovo lje-to ti sudbina i drugačije neće biti sklona. Jur krajiem septembra čedu te ulovit u zahodu (Klosett) da kuris cigarete a u slijedeći ljetni prazniki ćeš se morat učiti za popravni ispit (Nachprüfung) iz matematike. No ispit ćeš lako svladati, jer će učitelj doznati da i ti — kao on — navijaš za Austriju a ne za Rapida.

RAK

Ti ćeš se nesrično zaljubiti u jednu malu i mišavu (miednu) divojčicu, ka će ti, kad joj veliš da ju ljubis, pokazati jezik. I onda će sve krenuti ponajzad. Malo ćeš se umiriti na očevu šopku, ku će ti dati kad prvi put pogleda u tvoje školske pisanke i ustanovi da u nji izgleda kao na bojnom polju. Pod utjecajem Venerē ćeš tvojoj „maloj!“ održati kosu-pletenicu. To će ti donesti ponovno nekoliko šopkov ke čedu te konačno izlijeciti od tvoje tragične ljubavi.

JARAC (Steinbock)

Sudbina ti neće biti sklona i derat ćeš se kao jarac. Jer si se u novu školsku godinu preneglo zalietio pak ćeš završiti negdje u potoku suz. Na svaki način se ugni bockanju s učiteljem matematike, posebno ako je i sam rođen u znaku jarca.

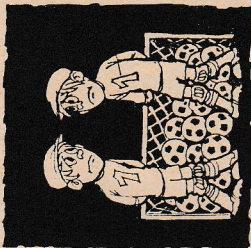
DIVICA

Većkrat će te u prvom polugodišću svrbiti nos, ka zna-či da te negdo ogovara. Ne zgleđaj se na to! Ogovaraj i ti i optuži je razredniku da nimaju zadaće ili da su ju prepisale od tebe. Na ti način će tvoj ugled kod raz-rednika porasti i ostat ćeš nekriiva. Početkom protulica kaže ti se nova pogibelj: pofuznut ćeš se na gullini od banane; zato j! u to vrijeme samo špinat i s makom rizance.

RIBE

Ovo lje-to šutite kao riba i odgovarajte samo onda kad imate sve formule napisano na dlanu. Ne potpajte se preveć pred direktorom, jer on voli samo suhozemne životinje, šunku i kobasice. Ako mu se želite umiliti, nosite uvijek hlače pune mrljov od masti i slanine i javite mu uvijek ča se o njem povida med čak i podvorniki.

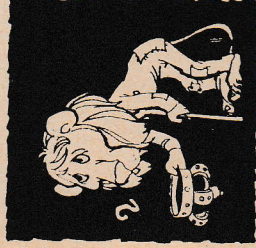

BLIZANCI — DVOJKI

U društvu s dvojakom ki zna dobro šušljat postignut češ izvanredno dobre rezultate, jer ste slični jedan drugomu kao laje jajetu. Ono ča ti neznaš neka odgo-vara tvoj dvojak i obrnuto. Tako će te imati vrmena i za nogomet. Ako obadva neznaš, pozovite u pomoć nekoga iz zviježdov škorpiona, ali će te ih zato morati čistiti sendviči (Wurstsemmel) i kolači.

VODENJAK

Pokidob da ste rođeni kao vodenjak, ne smite piti li-munadu ni vočne soke, ali se zato perite redovito vo-dom iznutra i izvana, tako dugo dokle vam voda ne dojde do grla. Zatim se javite na tečaj (Kurs) za pli-vanje i u grupu za mlade biologe, da bi tako mogli uzgajati žabe, ribe i rake ki čedu vas naučiti na vodeni život.

LAV

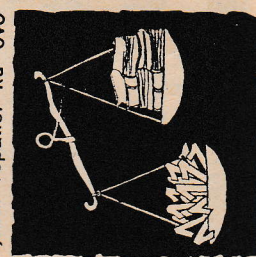
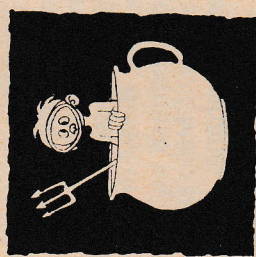
U trenutku kad svu svoju moć skupazamete da prija-telju ispred sebe zakvačite na hrbat cjedulu „Ja sam vol“, netko će vam već zalipiti slični pak čete mu od jada premazati cijelu klupu (škamali) marmeladom. Vaš drug će se vrnuti iz vecea (WC-a), nagnuti se na lakte i imitirati učitelja pak će vam dvi — tri zdrave održati, ča će imati još težih posljedice. Kriv je tomu svemu položaj Marsa prema novoj zviježdi repatici ku ovo lje-to očekujemo.

VAGA

Vaša najveća falinga je da sve važete samo vaše vla-stite riči ne. Zato vas vaša okolica teško podnosi, po-sebno brbljavi kim davate savjete o dobrom pona-šanju. U srpnju-julu vas čeka novo poznanstvo. Upo-znat čete jako pametnoga človička ki će vam davati pouke iz matematike, tako da čete srično svladati po-pravni ispit (Nachprüfung) i tako čete se moć upisati u viši razred.

SRTIJELAC

Srtijelci čedu u ovoj školskoj godini imati čuda više uspjeha neg lani, zahvaljujući povoljnijemu položaju Saturna prema Veneri. S lakoćom čete moć kredom svakoga đaka, i najudaljenijega, u razredu pogoditi. Nešto teže čete pogadati ki je bio Pipin Mali, Nikola Zrinski i Nikola Jurišić. Ali zbog toga se ne morate uzrujavati, to nisu znali ni najslavniji grčki filozofi.

Jedne lipe ljetne noći čuvali konjari na livada konje. Čuvali, čuvali, a nazadnije zaspali. Kad oni zaspali, doletu s oblaka vile (Feen) da se malo poigraju s konji po vilinskom običaju. Uхватila svaka vila po jedno-ga konjića, sjela na njega pak ga šiba svojom zlatnom kosom i tira ga uokrug po rosnoj travi.

A biše med vilami jedna mala vila, po imenu Kosjenka, ka biše ove noći prvi put došla na zemlju s oblaka.

Kosjenki je bilo divno jahati kao vohor po noći na konjiću. A baš ona je bila ulovila najvlijegja vranca (Rappe): malenoga a ljutoga kao vatra (ogani). Trči (laufen) vranac sve uokrug s drugimi konji, a najbrži je od svih. Od pota su mu po cijelom tijelu pine curile.

A Kosjenki se zaželi još bržega jahanja. Prigne se ona i ušcipne vranca za desno uho, Poplaš se vranac i nastavi se na stražnje (zadnje) noge, a onda poleti ravno preda se, ostavi druge konje, ostavi livade i odnese kao vohor Kosjenku u daleki svit. Mililo se Kosjenki ovako strelovito jahanje.

Trču oni kao vjetar uz polja, rijeke, livade i brige, po dolina i prik gor. — "Bože mili, ča je svega na zemlji!" — pomisli Kosjenka radosno gledajući ove lipote. No najviše joj se sviđalo kad projuriše kraj brigovlja, na kom je rasla prekrasna suma. Pod gorom su se protezala dva zlatna polja kao dva zlatni rupci, na nji dva lipa sela kao dva bijeli golubi, a malo podalje velika voda.

Ali vranac neće da stane ni ovdje ni nigdje, nego on juri (eilen) kao bijesan (zmahnut) dalje i dalje.

Trči tako vranac s Kosjenkom dugo i dugo, i konačno dođu do jedne silne ravnice, a sa ravnice hla-

dan vjetar piri. Uleti vranac u ravnicu, a ono samo žuta zemlja, nigdje ni travice, ni drivca, a sve veća zima čim dalje ulazu u ravnicu. Kolika pak ono biše ravnica, ne da se povidati, jer je živ čovik još nikada nije prošao. — Vranac s Kosjenkom juri sedam dan i sedam noći. Sedmi dan pred zorom stignu do srca ravnice, a u srcu ravnice stoju porušene zidi strahovito velikoga grada Legena, u kom je vladala silna zima.

Kosjenka se spusti sa zida i počne hoditi po hladnom gradu. Svoju vilinsku koprenu (šralu, šlar) omotala je oko vrata, jer ju je jako čuvala. — Hodi Kosjenka tako po Legenu, hodi, i sve joj se čini da kade tade mora doći do kakovoga čuda u ovom gradu, ki je bio tako čudesan i silan. No ipak ne vidi nigdje ništa samo silne razvaljene zidine i ne čuje ništa nego kako kamen puca od zime.

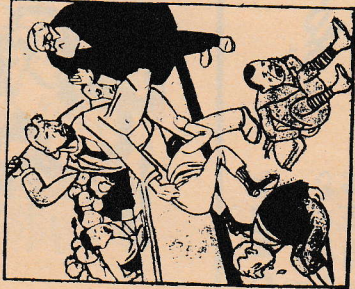
Najednoč, kad Kosjenka zao-krene oko najvećega zida, a ono pred zidom spi golem (riesig) čovik, veći nego li najveći hrast u najvećoj šumi. Na tom čoviku ogroman (velik) plašt od debeloga platna, a opasao se (sich umgurten) remenom od pet hvati (kloftrov). Glavna mu je velika kao najveća kada, a brada kao snopi od kukurličnja (kukuruzovine). Tako je velik ta čovik, da bi se moglo pomisliti da se crikveni turam povalo uz zid.

Zvao se ta čovik Regoč i živio je u Legenu gradu i nije imao posla nego da broji kamenje Legena grada. Ne bi on toga mogao nikada izbraziti da nije imao tako velike glave kao majveća kada. Ali ovako je on brojio i brojio — već tisuću ljet i bio je izbrojio već trideset zidin i petera vrata legenska.

Nastavit će se

PALICA — Najvažnije sredstvo odgoja kroz stoljeća

nin bi ga istukao batnikom, ka se je nosila posebno u takove svrhe (zu dressem Zweck).

Batica — simbol autoriteta

U sridnjem vijeku su učenici bili vrlo pasivni objekti podučavanja. Na njihove hrbate je padala

sva odgovornost za učenje i uspjeh. Batica je bila simbol učiteljevoga autoriteta. Zato su i slikari toga vremena prikazivali učitelje obavazno s baticom u ruci. A na službenom pečatu neke škole bio je nacrtan dičak, koga tuču baticom, a ukolo je bilo napisano: „Ki šibu mrzi, on i dicu mrzi!“

U vojnoj krajini u Hrvatskoj nosili su i učitelji oficirske uniforme. Kad je bilo triba nekoga učenika kazniti-kaštigati, onda se je to činilo tako, da bi ga javno (öffentlich) batinali uz topot bubnjev i prisustvo službenoga vojnoga delegata, da bi tako prestrašili sve ostale učenike.

U zemlji faraonov

Do danas se je sačuvala stara egipatska izreka: „Uši učenika su na njegovom hrbatu. On čuje kad ga tuču!“ Većta sama izreka kaže kako je bio mukotran život učenik pred nekoliko tisuć ljet u zemlji faraonov. Učenici su se tada uglavnom pripravljali za zvanje pisara. Cijel dan su provodili u čitanju i prepisivanju poukov mudraca. A pouke su obično glasile ovako: „Ne stroši svoje dane zaman, jer ćeš škoditi svomu tijelu (tj. bit ćeš bijen). Piši rukom, čitaj usti i pitaj za savjet (tanač) starije od sebe.“

U škola stare Kine ruka s batinom je istotako objašnjavala pojam (Begriff) „učiti“. Gradivo (Lehrstoff) se učilo na pamet, bez razumivanja. Stopr kasnije je učitelj razlago sadržaj onoga ča su ranije učili. Takovo učenje je ubijalo duh. Lijenim učenikom je učitelj naređivao da potruške (s trbuhom) ležu na klupu i onda ih je batinom iz sve moći tucao po „goloj“.

I u staroj Grčkoj je batina bila „pomocno sredstvo“ podučavanja. Još već, svaka starija osoba je smila zapunjiti školara, da bi se ov naučio poštovati starijega. U Sparti je svaki građanin imao pravo da zaustavi na ulici đaka i mu postavi pitanje. Ako ov ne bi znao odgovoriti, grada-

Takov položaj su imali učenici u prošlom stoljeću zapravo po svi kraji Europe. Sve moguće vrsti kaštige su se izmišljale. Tako su neki učitelji silili učenike da kušuju tla ili da vuču težak panj po školskom dvorištu i dr.

Posebno teško je bilo učenikom, ki su iz sela došli u grad. Oni su uz školske batice morali pretrpiti i teror stanodavaoca. Tako je dak morao obavljati sve domaće posle, prati sude, vesti dvorišće, donositi medu i čuvati dicu. Zato je imao osiguran (obično tvrd) ležaj negdje u kuhinji i dva obroke (Mahlzeiten) od ostankov gospodarovoga stola.

U Njmskoj i sjevernoj Europi su vezali dicu za stup sramote i višali im tablice oko vrata s napisom: „Ja sam neznanica“ ili „Ja sam ništvi-dnjak“ ili „Ja sam bedast (zjalav)“... Tako su učenici cijelu nedliju bili izloženi javnomu ruganju cijeloga sela.

Paragrafi, paragrafi...

Stopr u našem stoljeću prestaje batica postepeno zgubljeti pravo da bude potribanrekvizit učitelja. (U Engleskoj je batinanje učenikov stopr pred nekolikimi ljeti zakonom zabranjeno!)

Učenikom je u mnogi zemlja još pred prvim svitskim bojem bi-